

Das Verbum — Die Werkwoord

Die Verben oder Zeitwörter teilen sich ein in:

a) Hilfsverben — Hulpwerkwoorde

Die kind **het** geval (Das Kind ist gefallen),

Die vrou **is** sestig jaar oud (Die Frau ist sechzig Jahre alt);

b) Verbindungsverben (Kopula) — Koppelwerkwoorde

Die boom **is** hoog (Der Baum ist hoch),

Die seun **word** groot (Der Junge wird groß);

c) Selbständige Verben — Selfstandige Werkwoorde

Die hond **blaf** aan die deur (Der Hund bellt an der Türe),

Die kind **speel** in die tuin (Das Kind spielt im Garten).

Allg. Bemerkung: Von dem alten germanischen Flexionsreichtum ist im Afr. nur noch wenig übriggeblieben. Außer in wenigen Fällen bleibt die Grundform des Verbums fast überall gleich, die Änderung in den Zeiten wird mittels Hilfszeitwörtern angedeutet. Das Präteritum ist fast völlig verschwunden: ek lees (ich lese), ek sal lees (ich werde lesen), ek het gelees (ich habe gelesen), ek sou lees (ich würde lesen), ek sou gelees het (ich würde gelesen haben).

A. Die Hilfsverben — Die Hulpwerkwoorde

1. Die Hilfsverben werden gebraucht, um Zeit, Modus oder Form einer Handlung zu bestimmen:

a) Zeit: **het, is (was), sal (sou)**: Ek sal môre begin ploeg (Ich werde morgen anfangen zu pflügen);

b) Modus und Form: **kan, sal, moet, mag, wil, laat, skyn, lyk, blyk, heet**: Ek kan nie langer bly nie, ek moet môre in die stad wees (Ich kann nicht länger bleiben, ich muß morgen in der Stadt sein).

2. Die Hilfsverben der passiven Form sind: **word, is, was**: Die home word geplant (Die Bäume werden gepflanzt). Ons huis is amper klaar gebou (Unser Haus ist beinahe fertig gebaut).

Ann.: (i) Die Hilfsverben treten auch als modale Hilfsverben auf, wenn sie nicht kopulativen Charakter haben, d. h. wenn sie statt vor einem Subst. vor einem Inf. stehen: Hy **skyn** hom goed te gedra (Er scheint sich gut zu betragen).

(ii) Auch selbständige Verben können in Verbindung mit einem Inf. modal auftreten, wenn sie nicht in ihrer ursprünglichen Bedeutung gebraucht werden: Die boek **behoort** aan my (Das Buch gehört mir), und Jy **behoort** jou te skaam (Du solltest dich schämen).

- (iii) Der Gebrauch von selbständigen Verben wie **staan, lê, staan-lê, loop, aanhou**, als Hilfsverben ist zwar dem nbl. Sprachgebrauch nicht fremd, kann jedoch im Afr. auch Kreolisierungseinflüssen zugesprochen werden¹⁾: Die hele dag het hy gelê praat van die ongeluk (Den ganzen Tag hat er vom Unglück gesprochen).
- (iv) Es sei darauf hingewiesen, daß in der Satzkonstruktion das Hilfsverb **sal** stets vor dem Hauptverb steht: Hy vra wat ons met die saak sal doen (Er fragt, was wir mit der Angelegenheit tun werden).

I. Hilfsverbum **haben** — Hulpwerkwoord **hê**

Indikativ — Aantonende Wys

Präsens — Onvoltooid teenwoordige Tyd

ek het	ich habe	dit het	es hat
jy (u) het	du hast (Sie haben)	ons het	wir haben
hy het	er hat	julle (u) het	ihr habt (Sie haben)
sy het	sie hat	hulle het	sie haben

Imperfekt — Onvoltooid verlede Tyd

ek had	ich hatte	sy had	sie hatte
(ek het gehad)		dit had	es hatte
jy (u) had	du hatteſt (Sie hatten)	ons had	wir hatten
	uſw.	julle (u) had	ihr hattet (Sie hatten)
hy had	er hatte	hulle had	sie hatten

Perfekt — Voltooid teenwoordige Tyd

ek het gehad	ich habe gehabt	uſw.
--------------	-----------------	------

Plusquamperfekt — Voltooid verlede Tyd

ek het gehad	ich hatte gehabt	uſw.
--------------	------------------	------

Futurum 1 — Onvoltooid toekomende Tyd

ek sal hê	ich werde haben	uſw.
-----------	-----------------	------

Futurum 2 — Voltooid toekomende Tyd

ek sal gehad het	ich werde gehabt haben	uſw.
------------------	------------------------	------

Conditional 1 — Onvoltooid verlede toekomende Tyd

ek sou hê	ich würde haben	uſw.
-----------	-----------------	------

¹⁾ Siehe D. B. Bosman: „Oor die Ontstaan van Afrikaans“. S. 82 f.

Conditional 2 — Voltwoord verlede toekomstige Tyd
ek sou gehad het ich würde gehabt haben usw.

Konjunktiv — Aanvoegende Wys

Präsens: mag ek maar hê daß ich habe usw.
Perfekt: mag ek maar gehad het daß ich hätte (gehabt hätte)

Imperativ — Gebiedende Wys

2. Pers.: jy (julle) moet hê habe, habt
3. Pers.: hy (hulle) moet hê

Partizipien — Deelwoorde

Präsens: hebbende habend
Perfekt: gehad gehabt

Ann.: Der Imperativ wird meistens mit dem Hilfszeitwort **moet** (müssen), in der Negation mit **moenie** (nbl. u moet niet — Sie müssen nicht) gebildet.

Übungen — Oefeninge

1. Weise in nachfolgendem Lesestück die Hilfsverben nach und bestimme ihre Art!

Uilspieël

Eendag het Uilspieël na 'n boer se plaas gekom, Hy vra of die boer nie vir hom werk het nie. Die boer sê: „Maak vir almal skoene.“

Hy gee (vir) Uilspieël spykers, 'n hamer, sole en leer. Toe gaan die boer na die dorp. Uilspieël het begin skoene maak. Toe die boer van die dorp af kom, het hy vir Uilspieël die skoene gevra.

Die môre toe die boer sy hoenders, varke, honde, katte en eende kos gee, sien hy almal het skoene aan.

Die boer was baie kwaad en het Uilspieël weggejaag.

2. Ersetze die dt. Hilfsverben durch entsprechende afrikaanse!

Ons skape (haben) sowat 'n myl of twee van die huis af gewei. —
Ons (haben) gister besoek uit die dorp (gehabt). My vader (wird) môre begin ploeg. As die sieke genees, (wird) hy baie geluk (gehabt) (haben). Die perd (würde) die eerste prys gekry (haben), maar dit het geval. Ek (würde) dorp-toe gaan, maar dit reën. Kon ek maar die bok geskiet (haben)! (Hätte) ek maar die kans, om huis-toe te gaan. Jy (habt) vanmôre die les geleer. As die man weer werk (hat), is die familie gered. Ek (werde) nog vanaand die brief klaar geskryf (haben).

3. Sieß und vergleiche! — Lees en vergelyk!

Mein Vaterland

Ich bin Deutscher; mein Vaterland ist Deutschland. Deutschland ist ein Reich; seine Hauptstadt ist Berlin. Die hauptsächlichsten Länder, die zum Deutschen Reich gehören, sind: Preußen, Bayern, Sachsen, Württemberg, Baden, Thüringen usw. Das Oberhaupt des Reiches ist Adolf Hitler, der zugleich Reichskanzler und Führer ist. Deutschland zählt heute 67 Millionen Einwohner. Von den 470 Millionen Europäern sprechen etwa 83 Millionen deutsch, also jeder 6. Europäer spricht Deutsch als Muttersprache. In Europa haben doppelt so viele Menschen die deutsche Muttersprache als Englisch oder Französisch.

My Vaderland

Ek is 'n Duitser; my vaderland is Duitsland. Duitsland is 'n Ryk; sy hoofstad is Berlyn. Die belangrikste lande, wat tot die Duitse Ryk behoort, is: Pruise, Beiere, Sakse, Wurtemberg, Baden, Thüringen ens. Die Ryk se opperhoof is Adolf Hitler, wat tegelykertyd Rykskanselier en „Führer“ of Leier is. Duitsland tel vandag 67 miljoen inwoners. Van die 470 miljoen Europeane praat ongeveer 83 miljoen Duits, dus praat ieder sesde Europeaan Duits as moedertaal. In Europa het dubbel soveel mense die Duitse moedertaal as Engels of Frans.

II. Hilfsverbum sein — Hulpwerkwoord wees

Indikativ — Aantonende Wys

Präsens — Onvoltooid teenwoordige Tyd

ek is	ich bin	dit is (dis)	es ist ('s ist)
gy (u) is	du bist (Sie sind)	ons is	wir sind
hy is	er ist	julle (u) is	ihr seid (Sie sind)
sy is	sie ist	hulle is	sie sind

Imperfekt¹⁾ — Onvoltooid verlede Tyd

ek was	ich war	dit was	es war
(ek het gewees)			
gy (u) was	du warst (Sie waren)	ons was	wir waren
hy was	er war	julle (u) was	ihr wart (Sie waren)
sy was	sie war	hulle was	sie waren

Perfekt¹⁾ — Voltooid teenwoordige

ek is gewees	ich bin gewesen usw.
--------------	----------------------

Plusquamperfekt¹⁾ — Voltooid verlede Tyd

ek was gewees	ich war gewesen usw.
---------------	----------------------

¹⁾ Die Zeiten der Vergangenheit: Imperfekt, Perfekt und Plusquamperfekt werden gleichmäßig mit den Hilfsverben het und is gebildet.

6. My pa ... die mielievelde omploeg, dit ... tyd dat dit gedoen ... (lassen, werden).
7. Die meid ... eers die huis skoonmaak en toe ... sy die kinders skool-toe bring (müssen, können).
8. Ons ... in die tuin werk, maar toe ... die reën gekom en ons ... die werk ... staan (wollen, haben, müssen, lassen).
9. Dit ... maar treurig gaan met hom (müssen).
10. Die dief ... nie anders as met die hele waarheid voor die dag te kom nie (können).

b) Unterstreiche im nachfolgenden Lesestück sämtliche Hilfsverben und gib von jedem Indikativ, Imperfekt, Futurum und Konditionalis an!

Lesestücke — Leesoeffeninge

1. Die Menslike Liggaam

Die liggaam van die mens bestaan uit verskillende dele. Die boonste deel noem ons die hoof¹⁾. Die diere het nie 'n hoof nie, maar 'n kop. Die hoof is bedek met hare. Party mense se hare is blond, ander s'n swart of bruin, die ou mense s'n is gewoonlik grys. Die voorhoof is die boonste deel van die menslike gesig. 'n Mens besit twee oë en twee ore om veel te sien en veel te hoor, maar net een mond om nie meer te sê as nodig is nie. Aan die gesig van die mens is ook nog die neus. Die neus het twee neusgate. Die mens ruik met die neus. Die mond het twee lippe. In die mond is die tong en die tande. Die tong is daar om mee te proe, die voortande om mee te byt en die agtertande om mee te kou. Die diere het nie 'n mond nie, maar 'n bek.

Die middeldeel van die menslike liggaam noem ons die romp of die lyf. Die nek verbind die hoof met die lyf. Bo aan die lyf is die skouers en aan die skouers sit die arms. Aan elke arm is 'n elmboog, 'n pols en 'n hand. Aan elke hand is daar vyf vingers. Aan die punt van die vingers is die naels. Elke vinger het ook kneukels. Die kneukels dien om die vinger en die litte van die vinger te kan buig. Die mens haal deur die longe asem. Die longe sit in die borskas. Die onderste deel van die romp is die maag (buik).

¹⁾ Statt hoof, voorhoof (Haupt, Stirn) wird im allgemeinen auch für Menschen kop, voorkop gebraucht. Hoof klingt stets etwas fremd und gelehrt. Es kommt in figürlichem Sinne vor: Hy is die hoof van die skool (Er ist der Leiter (das Haupt) der Schule).

Die onderste deel van die menslike liggaam is die bene. Die twee bene dien om mee te loop. Aan elke been is 'n knie en aan die end van die been is die voet. Die knie dien om die been te kan buig. Aan die voet is daar vyf tone. 'n Mens staan op sy voete, maar 'n dier op sy pote.

liggaam — Körper; voorhoof — Stirn; proe — fosten; bek — Maul; nek — Rachen; lit — Glied; loop — gehen; toon — Behe.

2. Afrikaanse Rympies

Die beste sitplek hier op aard,
Is aan die vuur voor eie haard.
'n Jongmens wat sy ouers eer,
Staan vierkant teen wind en
weer.

Kom by jou naaste nie te veul¹⁾
nie,

Blyf altyd vriend, word nooit sy
beul nie.

beul — Fenster, Feind; grootpraat — prahlen, pröhen; taak — Aufgabe.

Die man wat grootpraat voor die
slag,
Kom in die stryd nooit voor die
dag.

Getrouheid in die kleinste werk
Maak vir die grootste taak jou
sterk.

Geen vyftien myle van jou huis
Is iemand met 'n swaarder kruis.

c) Vies und vergleiche! — Lees en vergelyk!

1. Begrüßung

Guten Tag (Guten Morgen), mein
Herr (meine Dame), Fräulein! Wie
geht es Ihnen?

Es geht, danke sehr, und Ihnen?

Mir geht es gut, danke.

Guten Abend, lieber Freund! Wie
geht es dir?

Mir geht es gut, und dir?

Sehr gut; und deiner Familie?

Danke, es geht allen gut.

1. Begroeting

Goeiendag (Goeiemôre), Meneer
(Mevrou, Juffrou)! Hoe gaan
dit (met u)?

Nee, dankie, dit gaan goed, en
met u?

Dit gaan goed, dankie.

Goeien aand, beste vriend! Hoe
gaan dit met jou?

Dit gaan goed, dankie, en met jou?
Taamlik goed; en met jou familie
(mense?)

Dankie, dit gaan met hulle almal
opperbes.

¹⁾ In der Umgangssprache hört man sowohl e wie auch eu: veel-veul, speel-speul, dees-deus, ebenso e wie ei: vlees-vleis, bleek-bleik, teken-teiken. In der Schriftsprache werden nicht alle eu- und ei-Formen anerkannt.

Leb wohl, liebe Freundin!
Auf Wiedersehen, gnädige Frau!
Gute Nacht, angenehme Ruhe!
Danke, gleichfalls!
Schlaf (schlafen Sie) gut!
Ebenfalls!

Tot siens, liewe vriendin.
Tot weersiens, Mevrouw.
Goeie nag, slaap gerus!
Dankie, dieselfde vir jou!
Slaap lekker!
Dieselfde vir jou!

2. Gespräch

Wie heißt du (heißen Sie)?
Ich heiße ...
Bist du (sind Sie) Deutscher, Österreicher, Schweizer, Engländer?
Ja, mein Herr, ich bin Deutscher.
Woher bist du (sind Sie)?
Ich bin aus Berlin (Wien, London usw.).
Gnädige Frau, sind Sie Italienerin?
Nein, mein Herr, ich bin Afrikanerin.
Woher sind Sie?
Ich bin aus Pretoria.
Sprichst du (sprechen Sie) deutsch?
Noch nicht (ein wenig).
Verstehest du (verstehen Sie), wenn ich Afrikaans spreche?
Ich verstehe nur, wenn Sie langsam sprechen.
Hast du (haben Sie) alles verstanden?
Nein, mein Herr, ich habe nur wenig verstanden.

2. Gesprek

Wat is u naam (Wat is u van)?
My naam is ...
Is jy (u) 'n Duitser, 'n Oostenryker, 'n Switser, 'n Engelsman?
Ja, Meneer, ek is 'n Duitser.
Waar vandaan kom jy (u)?
Ek kom uit Berlyn (Weenen, Londen ens.).
Is Mevrouw Italiaans?
Nee, Meneer, ek is 'n Afrikaner.
Waar vandaan kom u?
Ek is uit Pretoria.
Praat jy (u) Duits?
Nog nie ('n bietjie).
Verstaan jy (u), as ek Afrikaans praat?
Ek verstaan net, as jy (u) stadig praat.
Het jy (u) alles verstaan?
Nee, Meneer, ek het maar min verstaan.

B. Die Verbindungsverben (Kopula) — Die Koppelwerkwoorde

1. Die Verbindungsverben sind Zeitwörter, deren ursprüngliche Bedeutung so verbläßt ist, daß sie hauptsächlich nur noch in Verbindung mit einem Subst. einen Zustand oder Zustandsänderungen andeuten. Es sind hauptsächlich: **is** (wees) und dessen Synonyme **bly**, **blyk**, **heet**, **lyk**, **skyn**, **voorkom**, **word**: Die vrou is siek (Die Frau ist krank). Die bul word kwaad (Der Bulle wird böse).

2. In einzelnen Fällen wird das Verbindungsverbum noch als selbständiges Zeitwort gebraucht.

Verbindungsverben

Die kasteel is oud,
Die seun word groot,
Hy bly maar onverbeterlik,
Hy skyn (lyk) verwonder,
Hy blyk goed ingelig,
Die man heet verstandig,
Die saak kom my verdag voor.

Selbständige Verben

Daar is maar een God,
Alle dinge word en verword,
Hy bly op die plaas,
Die son skyn lekker vandag,
Die waarheid blyk uit die feite,
Die onderwyser heet (beveel) sy
leerlinge om die les te leer,
Dit kom maar selde voor dat dit
hier reën.

Übungen — Oefeninge

- a) Bilde folgende Sätze entweder in die Vergangenheit oder Zukunft um!

My moeder is sestig jaar oud. — Hierdie hond blaf maar byt nie. —
Ons kat het die kanarievoël gesteel. — Die jakkals sit in die val.
— Die klok lui; wat mag dit beteken? — Dis tyd om kerk-toe te
gaan. — My vader kry vandag sy geleende geld van ons buurman
terug. — Ek hoop om môre na die veld-toe te kan ry. — Hulle
het nie veel vertrou in daardie beloftes nie. — Ek bestel 'n koppie
koffie vir my en vir julle 'n koppie tee met 'n pannekoek. — Die
bediende laat ons baie lank wag. — Ek sal hom roep. — Wanneer
wil die here môre vroeg wakker gemaak word? As dit nie te vroeg
is nie, om sesuur, asseblief. — Die winkelier aan die hoek van
ons straat doen goeie sake. — Ons bestel môre die boeke wat jy
ons aanbeveel het. — Die stad ontvang die besoek van die mini-
ster. — Bring asseblief 'n koerant vir my saam. — Aan die einde
van hierdie jaar sal die tweede druk van my boek verskyn. —
Wat maak jou oom? My oom is advokaat. Hy het sy kantoor in
die dorp. — Die juniorklerk skryf die briewe op die tikmasjien.
— Ek wens julle 'n goeie reis en 'n lekker vakansie toe. — Ver-
lede jaar was ons in die vakansie aan die strand, maar hierdie
jaar gaan ons kuier op 'n plaas in Zoeloeland.

- b) Wende die Verben is, word und sal in kurzen Sätzen 1. als Hilfsverbum,
2. als selbständiges Verbum an!

Seftiende — Leesoeefeninge

1. Afrikaanse Spreekwoorde

1. Alles sal reg kom, as iedereen sy plig doen.
2. Stille water, diepe grond, onder draai die duiwel rond.
3. Geld wat stom is, maak reg wat krom is.
4. Wie in glashuise woon, moenie met klippe gooi nie.
5. Moenie braai voor die wild geskiet is nie.
6. Hy het nie al sy varkies in die hok nie.
7. 'n Goeie plan is 'n halwe boerdery.
8. Boontjie kry sy loontjie.
9. 'n Halwe eier is beter as 'n leë dop.
10. Vroeg ryp, vroeg rot, vroeg wys, vroeg sot.
11. Dis nie alles goud wat blink nie.
12. Die agteros kom ook in die kraal.

2. Dingaansdag

Op 16 Desember vier die Afrikaners oor die lengte en breedte van die land Dingaansdag. In die noorde geskied dit nog op die tradisionele manier deur met waens en tente na die sentrale feesterrein op te trek en 'n paar dae in 'n laer te vertoef, net soos die Voortrekkers byna honderd jaar gelede gedoen het. Van 'n feesdag wat tot die noordelike provinsies beperk was, het dit 'n nasionale feesdag geword.

Dit is die een feesdag van die jaar waarop die Afrikanervolk homself nog, ondanks politieke en ander geskille, een voel. Dit kan ook nie anders nie, want die dag is vir die Afrikaner meer as 'n feesdag in die gewone sin van die woord. Dit is ook 'n Sabbat, die herinnering aan 'n dag toe die voorvaders van 'n groot deel van die Afrikanervolk van algehele vernietiging gered is, 'n dag waarop hulle 'n heilige gelofte gestand doen. In hierdie opsig verskil Dingaansdag van alle ander feesdae in die wêreld, want so ver as ons weet, is daar nie nog 'n feesdag wat op hierdie manier aan die diens van die Allerhoogste gewy is nie. Die Verenigde State van Amerika het wel hulle jaarlikse Dankdag, wanneer die President 'n verklaring uitvaardig en die volk daaraan herinner om aan die Allerhoogste dank toe te bring vir die seënings van die afgelope jaar. Dog die dag het heeltemal sy oorspronklike godsdienstige karakter verloor en word vandag op 'n gewone oppervlakkige manier gevier.

Uit die aard van die saak is Dingaansdag 'n dag waarop die volk 'n terugblik werp op die weg wat hy sedert daardie gedenkwaardige

gebeurtenis in 1838 betree het. In die begin was dit die gewoonte om die nageslag op die weg van die Voortrekkers te lei en 'n skets van daardie veelbewoë tydperk te gee. Die feesviering van Dingaansdag het dus, behalwe 'n godsdienstige plegtigheid, ook 'n soort van 'n jaarlikse geskiedenisles vir die volk geword.

C. Das selbständige Verbum — Die selfstandige Werkwoord

- a) Die selbständigen Verben können im allgemeinen in folgende Gruppen eingeteilt werden:
1. Verben, die eine Tat oder Handlung angeben: lees, skryf, slaan, luister, speel;
 2. Verben, die einen bestimmten Zustand angeben: staan, sit, lê, slaap, rus;
 3. Verben, die eine Änderung des Zustandes angeben: opstaan, neersit, val, verdroog, opsaal.
- b) Die selbständigen Verben können gebraucht werden:
1. transitiv (oorganklik): Die kat vang die muis (Die Raçe fängt die Mäuse);
 2. intransitiv (onoorganklik): Die hond blaf (Der Hund bellt);
 3. reflexiv (wederkerend): Die kind was hom (Das Kind wäscht sich).
 4. reciproc (wederkerig): Ons het mekaar ontmoet (Wir sind uns begegnet). Oft wird das hinweisende Fürwort self noch hinzugefügt: Ek verdedig myself;
 5. unpersönlich (onpersoonlik): Dit reën (auch reent). Dit gaan goed. Dit sal donder. (Es regnet. Es geht gut. Es wird donnern).

I. Das Verbum lesen — Die Werkwoord lees

Infinitiv — Onbepaalde Wys

Aktiv (Bedrywende Vorm)		Passiv (Lydende Vorm)	
lees	lesen	gelees word	gelesen werden

Indikativ — Aantonende Wys

Präsens — Onvoltooid teenwoordige Tyd

ek lees	ich lese	die brief word	der Brief wird ge-
		gelees	lesen

Imperfect — Onvoltooid verlede Tyd

ek het gelees	ich las	[die brief is ge-	der Brief wurde]
(ek was bezig met lees)		lees (geword) ¹⁾	gelesen ²⁾

Perfect — Voltooid teenwoordige Tyd

[ek het gelees	ich habe gelesen]	die brief is ge-	der Brief ist ge-
(ek is klaar met lees)		lees	lesen worden

Plusquamperfect — Voltooid verlede Tyd

[ek het gelees	ich hatte gelesen]	die brief was	der Brief war ge-
(ek was klaar met lees)		gelees	lesen worden

1. Futurum — Onvoltooid toekomstige Tyd

ek sal lees	ich werde lesen	die brief sal ge-	der Brief wird ge-
		lees word	lesen werden

2. Futurum — Voltooid toekomstige Tyd

ek sal gelees	ich werde gelesen	[die brief sal ge-	der Brief wird]
het	haben	lees geword	gelesen worden]
		het	sein

1. Conditional — Onvoltooid verlede toekomstige Tyd

ek sou lees	ich würde lesen	die brief sou ge-	der Brief würde
		lees word	gelesen sein

2. Conditional — Voltooid verlede toekomstige Tyd

ek sou gelees	ich würde gelesen	[die brief sou	der Brief würde]
het	haben	gelees geword	gelesen worden]
		het	sein ²⁾

Konjunktiv — Aanvoegende Wys

Präsens — Onvoltooid teenwoordige Tyd

kon ek maar	daß ich läse	kon die brief	daß der Brief ge-
lees		maar gelees	lesen sei
		word	

¹⁾ Die Zeiten mit dem 2. Part. **geword** kommen nur in gehobener Sprache z. B. auf der Kanzel oder bei der älteren Generation unter niederländ. Einfluß vor.

²⁾ Die eingeklammerten Formen sind im Afr. sehr ungewohnt. Sie werden in dem Lehrbuch nur vollständigkeitshalber vermerkt. (Siehe S. 73, Abschnitt III; Zeiten und Formen des Verbums).

Perfekt — Volooid teenwoordige Tyd

kon ek maar ge- lees het	daß ich habe	gelesen	[kon die brief maar geleses geword het	daß der Brief ge- lesen worden sei]
-----------------------------	-----------------	---------	--	---

Imperativ — Gebiedende Wys

2. Pers.:

3. Pers.:

lees (jy moet lees)	lies, leß	laat hom lees (hy moet lees)
die brief moet gelees word	der Brief muß ge- lesen werden	laat die brief geleses word

Partizipien — Deelwoorde

Präsens — Teenwoordige

Perfekt — Verlede

lesende	lesend	gelees	gelesen
		(word) gelees	wird gelesen

Ann.: (i) Einzelne Bb. ändern ihre Bedeutung je nachdem sie transitiv oder intransitiv gebraucht werden:

Die boek lê op die tafel (Das Buch liegt auf dem Tisch).

Die hen lê eiers (Die Henne legt Eier).

(ii) Im Afr. sind alle Bb. schwache Bb. geworden. Die Konjugation weist daher keine Vokaländerung (Ablautstufen) mehr auf. Die ganz wenigen Ausnahmen wie bei den Hilfsverben: was, dag (von dink), wou (von wil), u. a. werden nicht mehr als solche empfunden.

(iii) a) Die sog. starken Modi, die im Afr. vorkommen, sind nur noch als Adj. und meistens im figürlichen Sinne im Gebrauch:

Dis 'n gebroke (von breek) stem (Es ist eine gebrochene Stimme),

aber: Dis 'n gebroke snaar (Das ist eine gebrochene Saite).

Dis 'n gevonde (von vind) geleentheid (Es ist eine gefundene [geeignete] Gelegenheit).

b) Diese Reste des 2. Part. der starken Bb. kommen sowohl prädikativ als auch attributiv und oft auch als Adverb vor. Sie werden als stehende Redensarten empfunden und gebraucht. (Für den Gebrauch der schwachen oder starken Form des 2. Part. in attributiven Satzbildungen siehe Abschnitt d) vom 2. Part. S. 78.)

Übungen — Oefeninge

1. Lies und übersehe!

Die hobbajaan is en bly 'n dief, hy steel alles weg wat hy kan vind, — Die vlytige seun skryf 'n brief aan sy oom. — Daardie

soldaat het dapper geveg vir sy vaderland. — Hierdie ou boom kan die geweld van die storms nie meer baas raak nie. — Ons sê: katte is vals en honde is troue diere. — 'n Hond wat blaf, byt gewoonlik nie. — Die oubaas roep sy Kaffers, maar hulle kom nie. — Die blommetjies in die tuin ruik heerlik. Ek het lus om hulle te pluk. — Die tert smaak lekker. Wie het dit gebak? My suster het die tert gebak. Sy het daarmee die eerste prys in die wedstryd behaal. — Die toring van ons kerkie is oud en bouvallig. — Môre vroeg ry ons met die ossewa deur die Bosveld. — Ons het verlede jaar uitgekamp. Dit was baie mooi weer en ons het 'n hele klomp bokke geskiet. — Die koers van die pond het baie geval. — Die nuwe brug oor die rivier is amper klaar. — Die swaan swem in die dam. — Die perd draf langs die pad. — Die duiwe vlieg oor die berg. — Die wurm kruip op die boom. — Die koeie bulk in die kraal. — Die skaap blêr in die kraal. — Die vark skreeu in die hok. — Die leeu brul in die verte. — Die muis piep onder die huis. — Die haan kraai op die mishoop. — Eendrag maak Mag.

seun — Junge; baas raak — überwinden; blaf — bellen; tuin — Garten; ruik — riechen (hier: buften); tert — Torte; toring — Turm; kerkie — Kirchlein (Dim. von kerk); uitkamp — kampieren; weer — Wetter; dam — Deich; bulk — brüllen; blêr — blöfen.

2. Seze die Vb. des obigen Stückes a) ins Perfekt, b) ins Futurum.

2eefstüde — Leesoeefeninge

1. Vuurhoutjies

Houtsplinters met swawelkoppies, vuurhoutjies genoem, was in algemene gebruik lank voor die huidige ontvlabbare vuurhoutjie uitgevind is, dog tot ongeveer 'n eeu gelede is dit nog saam met die vuurklip, staal en tonteldoos gebruik. Praktiese wrywingsvuurhoutjies is eers in Engeland in 1827 deur John Walker, 'n apteker van Stockton-on-Tees, gemaak. Hierdie vuurhoutjies is later „Congreves“ genoem na die uitvinder van die Congreve-vuurpyl. 'n Dosie wat vier-en-tagtig vuurhoutjies vat, het een sjieling gekos.

Fosfor-wrywingsvuurhoutjies het in 1833 vir die eerste keer op die mark gekom en omdat dit op verskeie plekke gelyktydig verskyn het, is dit onmoontlik om die naam van die uitvinder vas te stel.

Nou beweer signor Cesare Segre, 'n Italiaan, dat sy grootvader,

Samson Valobra, wat in 1799 gebore is, die eerste man was wat vuurhoutjies uitgevind het. Hy het 'n besondere studie van chemie gemaak en daarin geslaag om vuurhoutjies te vervaardig wat uit 'n stukkie hout bestaan het, waarvan die een ent bedek was met 'n mengsel chloorkalk. Nadat hulle dan in 'n oplossing van swawelsuur gedoopt is, was hulle uiters ontvlambaar. Hy het 'n fabriek gestig en sy produkte selfs aan die hoëlui verkoop. Hierdie fabriek het hy later aan 'n sekere Entel verkoop, en die kaart en transport verklaar dat Samson Valobra die uitvinder van vuurhoutjies is. Vandag egter word Entel algemeen beskou as die oorspronklike uitvinder.

Uit „Die Huisgenoot“

2. Raaisels — Rätsel

1. Hoe groot is die helfte van die aarde? (So groot as die ander helfte.)
2. Hoeveel kante het 'n kerk? (Binnekant, buitekant en 'n predikant.)
3. Raai, raai, van buite hout, van binne gees, al wat daar uitkom is voedsel vir die gees? (In Predikant en 'n preekstoel.)
4. Raai, raai, die wat dit maak begeer dit nie, wat dit betaal gebruik dit nie, en die wat dit het weet dit nie? (In Doodkds.)
5. Wat is bonter as 'n tarentaal? (Sy vere.)

II. Das Verbum antworten — Die Werkwoord antwoord

Indikativ — Aantonende Wys

Präsens — Onvoltooid
teenwoordige Tyd

ek antwoord ich antworte

Imperfekt — Onvoltooid
verlede Tyd

ek het geant- ich antwortete
woord
(ek was besig met antwoord)

Perfekt — Voltooid
teenwoordige Tyd

ek het geant- ich habe geant-
woord wortet
(ek is klaar met antwoord)

Plusquamperfekt — Voltooid
verlede Tyd

ek het geant- ich hatte geant-
woord wortet
(ek was klaar met antwoord)

1. Futurum — Onvoltooid
toekomende Tyd

ek sal antwoord ich werde ant-
worten

2. Futurum — Voltooid
toekomende Tyd

ek sal geant- ich werde geant-
woord het wortet haben

1. **Conditional — Onvoltooid**
verlede toekomstige Tyd

ek sou ant- ich würde an-
woord worten

2. **Conditional — Voltooid**
verlede toekomstige Tyd

ek sou geant- ich würde geant-
woord het wortet haben

Imperativ — Gebiedende Wys

2. Pers.:

antwoord (jy moet antworte, ant-
antwoord) wortet

3. Pers.:

laat hom antwoord

Partizipien — Deelwoorde

Präsens:

antwoordende antwortend

Perfekt:

geantwoord geantwortet

III. Zeiten und Formen des Verbums
Tye en Vorme van die Werkwoord

1. **Infinitiv und Indikativ Präsens**

Onbepaalde Wys en Onvoltooid teenwoordige Tyd

- a) Die Grundform des Vb. bleibt unverändert: lees — ek lees — ons lees — julle lees.
- b) Einige Vb. auf **-n** wie z. B. **gaan, staan, slaan, doen, sien** besitzen im Indik. Präs. eine Doppelform auf **-t**: gaan oder gaat usw. Hierzu gehören auch **behoor, begin** (auch **beginne**) und **reën** (**reent**): Hy behoor oder behoort dit te weet. In der Konstruktion mit **tot, by** wird die Form auf **-t** bevorzugt: Hy behoort tot die beste in sy klas. In jedem Fall ist es notwendig, im Gebrauch der einen oder anderen Form konsequent zu sein.
- c) Vb., deren Grundform auf **d, f** (aus nöl. v entstanden!) oder **g** endet, haben im Afr. eine weitere Form auf **-e**: antwoord — antwoorde, skend — skende, vind — vinde, skryf — skrywe (auch im 2. Part.: geskrywe), bedrieg — bedrieë, buig — buië, ploeg — ploee (auch ploë) usw. Hierbei ist zu beachten, daß das Schluß-**f** zu **w** wird und die intervokalischen Konsonanten **d** und **g** synkopiert werden. Zwischen **r** und **e** wird **g** assimiliert mit oder ohne Dehnung des vorhergehenden Vokals: terg — terge — tère; verberg — bêre; sorg — sôre.
- d) Eine Gruppe von Vb. auf **-ui, -ei, -y, -ou, -aai, -ooi**, deren Grundform auf einen Konf. endet, weisen keine zweite Form auf einen Konf. auf:

aandui — aanduië, skei — skeië. Es besteht die Neigung, die geböhnten Formen wie bedrieë — bedrieg (betrügen), ploëë — ploeg (pflügen) zur einfühlgigen zusammenzuziehen und danach auszusprechen: bedrie, ploë usw.

2. Die Zeiten der Vergangenheit — Die verlede Tyd

- a) Das Perfekt wird im Afr. in der aktiven Form mittels **het** + 2. Part. und in der passiven Form mittels **is** + 2. Part. gebildet: Die reën het baie goed gedoen. Ek het die rekening betaal. Die rekening is vandag betaal. Die dief is gevang.
- b) Das Imperfekt kommt nur in folgenden bereits erwähnten starken Formen (praeterito-praesentium) vor: **was, wou, sou, had, kon, moes, mog** und hier und da auch in **werd, wis, dag (dog), mog, brag (brog), kog, begon (begos)**. Die Formen **brog** und **begos** kommen nur lokal und dazu sehr selten, die Form **mog** nur noch modal vor: Mog hy tot inkeer kom (Möchte er zur Einsicht gelangen).
- c) Das Plusquamperfekt wird gewöhnlich durch das Perfekt ersetzt. Die Form **had** + 2. Part., obwohl von vielen südaf. Schriftstellern gebraucht, lehnen die Wissenschaftler und Sprachforscher als unechtes Afr. ab. Diese Form ist nur in konditionalen und in Wunschformen zulässig: Had ek tog maar my plig gedaan (Hätte ich doch bloß meine Pflicht getan). Had ek my jas meegeneem, dan sou ek nie nat gereën het nie (Hätte ich meinen Mantel mitgenommen, dann würde ich nicht naßgeregnet worden sein).
- d) Statt Imperf. und Plusquamperf. können zur Vermeidung der vielen **het**-Formen, Sätze mit Hilfe von Abverbien gebildet werden. Statt Imperfekt **toe** + Indif. Präsens: Toe ek by die huis kom, was die son onder. Statt Plusquamperfekt Abverbien wie **toe, nadat** u. a. + Perf.: Nadat die boer die gras gesaai het, is dit deur die reëns verspoel. Sehr oft wird im Afr. statt Imperf. das historische Präsens und statt Plusquamperf. **was** + 2. Part. mit oder ohne Abverb angewandt: Nadat die perd gesteel was, het die boer die stal gesluit.
- e) Zur Bildung des Perfekts kommt auch in der Tätigkeitsform **is** vor, aber nur mit einer Anzahl intransitiver Verben: Jy is baie verander — Jy het baie verander.
- f) Nach **kan (kon), mag, moes** u. a. + 2. Part. kommt in der Umgangssprache **het** statt **hê** vor: Hy kon dit nie geweet het nie (Er konnte das nicht gewußt haben).

Übungen — Oefeninge

a) Bringe folgende Sätze in die Vergangenheit!

Die hoender lê elke dag 'n eier. — Die drywer kom laat in die aand terug met die span osse. — Maar toe sien ek later, dit help alles niks nie. — Oor die laeveld hang koorsige verstikkende blou wassems. — Die voël wat op die tak sit, vlieg na 'n boom en 'n ander voël neem sy plek in. — Groot druppels sweet breek op sy voorhoof uit, die trek van die dag is lang en swaar. — Die huisgenote slaap al lankal, maar die arme seun vind g'n rus nie. — Die dief sluip in die maanlig oor die werf en steel 'n skaap uit die kraal. — Die sieke slaak 'n diepe sug en haar hart klop geweldig. — Die deur van die vierde verdieping bly toe, die mense wat daar woon het weggetrek. — Moeder spring op, gee haar kind 'n soen en bars in trane uit. — Die Unie maak nou 'n tydperk van ekonomiese moeilikheid deur. — Die Duitse oorlogskip besoek Kaapstad.

b) Sies und vergleiche — Lees en vergelyk!

Heidenröslein

Sah ein Knab' ein Röslein stehn,
Röslein auf der Heiden,
war so jung und morgenschön,
lief er schnell, es nah' zu sehn,
sah's mit vielen Freuden.
Röslein, Röslein, Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Knabe sprach: „Ich breche dich,
Röslein auf der Heiden!“
Röslein sprach: „Ich steche dich,
daß du ewig denkst an mich,
und ich will's nicht leiden.“
Röslein, Röslein, Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Heide-rosie

'n Knapie sien 'n rosie staan,
Rosie op die heide;
Morgen-skoon, net oopgegaan,
Loop hy gou-gou daarop aan,
En hy was so blyde¹⁾.
Rosie, rosie, rosie rood,
Rosie van die heide.

Die knapie spreek: „Ek pluk jou
Rosie op die heide!“ [nou,
Rosie spreek: „Dan steek ek jou;
Ewig sal dit jou berou,
En ek sal niks lyde.“
Rosie, rosie, rosie rood,
Rosie van die heide.

¹⁾ Woortformen wie blyde, lyde (statt bly, ly) sind unafrikaans, sie gelten als dichterische Freiheiten.

Und der wilde Knabe brach
 's Röslein auf der Heiden;
 Röslein wehrte sich und stach,
 half ihm doch kein Weh und Ach,
 mußte es eben leiden.
 Röslein, Röslein, Röslein rot,
 Röslein auf der Heiden.

En die wilde knapie breek
 Rosie op die heide;
 Rosie weer hom steek by steek,
 Maar dit maak hom swak nog
 Albei moes dit lyde. [week,
 Rosie, rosie, rosie rood,
 Rosie van die heide!

Joh. Wolfgang v. Goethe (1749—1832) Frei übersetzt v. Totius (J. D. du Toit)

Zeiten und Formen des Verbums Tye en Vorme van die Werkwoord (Fortsetzung)

3. Futurum und Konditionalis Toekomende Tyd en Verlede toekomende Tyd

Bei sämtlichen Vb. wird das Futurum mit **sal** und der Konditional mit **sou** gebildet: Ek sal skrywe; ek sou geskrywe het u. a.

4. Die Partizipien — Die Deelwoorde

- a) Das Partizip Präsens wird durch Beifügung von **-de** oder **-(e)nd(e)** an die Grundform gebildet: sien — siende, sterf (sterwe) — sterwende, vra (vraag) — vraende: Al spelende en snorkende gaan die twee seekoeie verder en verder.

Dieses Part. wird, hauptsächlich in der Umgangssprache, wenig gebraucht. Es trägt meistens nur noch adjektiven Charakter: spelende kinders, singende voëls.

Es kommt vor:

1. als Attribut: 'n ondergaande son, 'n vliegende mier. Auch die Steigerungen sind gebräuchlich: 'n indrukwekkender toneel, die treffendste voorbeeld.
2. als Prädikat: Die man is welsprekend. Die sieke is sterwende.
3. als Substantiv (nur in ganz beschränktem Gebrauch): Daar is baie noodlydendes in die land. Die seun is een van die hardwerkendes in die skool.

4. als Abverb oder Präposition: Die messelaar het sy werk uitstekend gedoen. Vandag het dit aanhoudend gereën.

(Siehe auch S. 166, die typischen Formen der Reduplikation, die an Stelle des 1. Part. gebraucht werden: Hy loop fluit-fluit oor die straat.)

b) Das Partizip Perfekt wird durch Beifügung der Vorsilbe ge- an die Grundform gebildet, loop — geloop, dra — gedra: Ek het die hoed baie lank gedra.

1. Die Vorsilbe wird nicht beigefügt, wenn bereits wie in begraaf, vernag eine unbetonte Vorsilbe vorhanden ist: Hy het in die hotel vernag.

2. Auch untrennbare Vb. nehmen gewöhnlich nicht die Vorsilbe ge-: aanvaar, oortref, omhels, die trennbaren fügen ge- vor den Verbalstamm ein: meedeel — meegedeel, losmaak — losgemaak.

3. Vb. auf -eer (mit Ausnahme des einsilbigen Vb. eer (ehren) — geëer) können mit oder ohne ge- gebraucht werden: regeer oder geregeer, eksamineer oder geëksamineer.

c) Das Partizip Perfekt kommt vor:

1. in verbaler Eigenschaft in Verbindung mit Hilfsverben: Ek het geskrywe, Hy word geslaan;

2. als Attribut (meistens mit einem End-e): geploegde grond, mislukte poging, gedane sake;

3. als Prädikat: Berlyn is dig bevolk. Die saak bly onbeslis.

Anm.: (i) Als Prädikat nimmt das 2. Part. meistens kein End-e an.

(ii) In bestimmten Fällen (bei ursprünglich nbl. schwachen Vb.) nimmt es ein End-d an, wenn es als prädikatives Adj. gebraucht wird. Dieses End-d wird jedoch fortgelassen, wenn es in verbaler Eigenschaft auftritt, und zwar bei Vb., die auf l, m, n, ng, r oder einen Vokal enden:

Hy is algemeen bekend

Hy het sy skuld bekén

Hy was verwonderd daaroor

Ek het my nie daaroor verwonder nie

So iets is ongehoord

Ek het die nuus al gehoor

(iii) Feste Regeln sind jedoch schwer aufzustellen. Die Tendenz besteht, das End-d mehr und mehr wegzulassen. Gewöhnlich ist das der Fall, wenn das Wort auf eine Handlung hinweist.

(iv) In folgenden Fällen, wo das 2. Part. als Verbum auftritt, wird es immer ohne End-d geschrieben: a) in der Vergangenheit mit het oder is: Hy het halfpad omgedraai; b) im Passiv mit word, is oder is (geword): Die diamant is gesteel.

4. als Subst.: Hy is 'n bekende van my, 'n beminde, 'n geleerde, 'n gevangene. Der Pl. wird auf -s oder -ns gebildet: bekende — bekendes, gegewe — gegewens.

5. als Adverb: Ek gaan gereeld in die konsertsaal.

d) Wie oben erwähnt, tritt das 2. Part. einmal in der schwachen, ein andermal in der starken Beugungsform auf. Die beiden Formen unterscheiden sich nach ihrem Bedeutungskreis, und zwar besitzt die starke Form gewöhnlich eine figürliche, die schwache die wörtliche Bedeutung. Kommen beide Formen prädikativ vor, so hat die starke Form adjekt. Bedeutung.

Beispiele:

1. Verben, die eine starke Form des 2. Part. haben:

prys: 'n veel geprese werk
skryf: 'n beskrewen blad papier
sing: die gesongen lied
spreek: die gesproke teks
bederf: 'n bedorwen skoolkind
bedryf: 'n bedrewe vakman usw.

2. Verben, die sowohl eine schwache als eine starke Form nebeneinander aufweisen:

sluit: 'n toegesluite kas — die geheim is soos 'n geslote boek.
breek: gebreekte glas — hy praat met 'n gebroke stem.
attek: die som is van die rekening afgetrek — 'n afgetrokke lewe lei.

3. starke Formen, die adjekt. Bedeutung haben:

inneem: die kind het die medisyne ingeneem — ek is ingenome met my nuwe plaas.
opwen: het jy die horlosieketting opgewen? — die gemoeidere was baie opgewonde.

Übungen — Oefeninge

a) Gib die Hauptzeiten folgender Verben an!

vind — skryf — leef — buig — sien — staan — terg — raai — ploeg — betaal — verloor — kom — meeneem — toespreek — ver-

spoel — steel — sluit — verander — sterf — vra — lewer — beledig
— begraaf — losmaak — eksamineer — regeer — studeer — beken
— hoor — bemin — vang — bederwe — breek — uitvind — ge-
bruik — maak — verskyn — vasstel — beweer — slaag — ver-
vaardig — bedek — dood — ontvlam — stig — verkoop — verklaar
— beskou — begeer — toesluit — aftrek.

Beispiele:

sing — ek sing — ek het gesing — ek sal sing — singende — gesing.
meeneem — ek neem mee — ek het meegeneem — ek sal mee-
neem — meenemende — meegeneem.

b) Bilde kleine Sätze mit den oben angegebenen Verben!

Levestiide — Lees oefeninge

1. Korsies¹⁾ — Humor

'n Student vra in 'n brief met die volgende „Naskrif” geld van sy vader: „Ek is só jammer, dat ek weer geld gevra het, Vader, maar toe ek begin spyt kry, was die brief al gepos. Ek wens dat die brief u nooit bereik nie.“

'n Week later kom die antwoord: „My seun, jou wens is vervul; jou brief het my nooit bereik nie!“

* * *

Posmeester: „Hierdie brief is te swaar, u moet nog 'n pennie opsit.“
Seun: „Maar dan word hy mos nog swaarder!“

* * *

Die boer gelas een van sy knegte om kool te plant: „Maar sorg dat jy hulle nie te na aan mekaar plant nie, Jan,” sê hy.

Die volgende dag vra die boer aan die kneg of hy die kool geplant het soos hy gelas het.

„Ja, Meneer,” antwoord Jan, „ek het party in u tuin geplant en party in myne.“
Uit „Die Huisgenoot“

¹⁾ Korsies (Dim. von kors — Kruste) bedeutet eigentlich Krümelnchen — Wiße.

2. Uit die Koerant — Aus der Zeitung
Geklassifiseerde Advertensies

VERLOWING

BRINK — SWART. — Die verlowing word bekend gemaak van Ina, oudste dogter van mnr. en mev. J. J. Swart, Sodas. Heilbron, aan Adrian (Joffie) Brink, jongste seun van mnr. en mev. C. B. Brink, Erfdeel, Kroonstad.

VAN DEN BERG — VAN DER MERWE — Ons tweetjies, Annie, jongste dogter van mnr. en mev. Gert van der Merwe, Praalhoek, distrik Trompsburg, en Adolph, oudste seun van mnr. en mev. Hennie van den Berg, Brandvlei, Krugersdorp, Transvaal, wens aan familie en vriende (inne) bekend te maak dat ons verloof is.

HUWELIK

DU PLESSIS — VAN DER WALT. — Aan familie en vriende(inne) maak ons, Fanie du Plessis (snr.) Rhenosterpoort, De Aar, en Philippina van der Walt (suster) Philipstown, bekend dat ons D.V. trou op 3 Desember 1929 om 9.30 n.m. in die Geref. Kerk, Philipstown. Geen Kaartjies. Gelukwensings in die huis van mnr. P. Vorster, Philipstown.

**BETREKKING
VAKANT**

BENODIG. — Tikster, tweetalig, algemene kantoorwerk, salaris £ 5 per maand. Skriftelike applikasies aan: No. V. 247, Bus 267, Bloemfontein.

ONDERWYSE BE-
NODIG. — Applikasies word gevra vir 'n onderwyser op 'n plaas om 'n seuntjie op te lei vanaf die begin-stadium tot Std. VI. Albei offisiële tale 'n vereiste. Applikant moet bevoeg wees om onderwys te gee volgens die syllabus van die O.V.S. Departement van Onderwys. Salaris £ 4 per maand met vry inwoning. Applikasies moet vergesel gaan van jongste getuigskrifte en sertifikate van kwalifikasies en bevoegdheid. Meld ouderdom en kerkverband. — W. A. Odendaal, Bus 2, Vrede, O.V.S.

Advertensies in hierdie kolomme word deur 100.000 persone gelees. Die tarief is 4/6 vir 24 woorde, en 1/- vir elke addisionele 6 woorde.

Noem asseblief

**ONS KOERANT
WANNEER U AAN
ADVERTEERDERS
SKRYF.**

GEBOORTE

WICHT. — Aan mnr. en mev. D. Wicht, van Seepunt, 'n flinke dogter. Moeder en kind albei fris.

TERBLANCHE. — 'n Fris seuntjie aan Jacobus en Catherina (née Kruger) van Aberdeen op 24 Oktober.

IN MEMORIAM

DE LANGE. — 'n Jaar van diepe droefheid en verlange is verby en onvergeetlik bly 12 September 1931, toe van ons weggeneem is ons dierbare eggenoot en vader Andries.

A. DE LANGE
en Kinders
Bornstr., Pietersburg

DU TOIT. — 15 November, ses jaar gelede is ons dierbare seun en broer Coenie, van ons weggeneem en nog skyn dit ons soos die dag van gister.

Sy verlangende ouers
W. C. en J. M. Du Toit
Broers en Susters
Droogfontein, Langebaan-weg

DOODBERIG

VAN DER BURGH. — Maria Magdalena, geliefde eggenote van C. van der Burgh, oorlede op Malmesbury op 19 Junie, oud 60 jaar.

Begravenis uit die Kerkzaal vandag om 3.30 n.m.
Die bedroefde
**EGGENOOT
en KINDERS**

Zeiten und Formen des Verbums Tye en Vorme van die Werkwoord (Fortsetzung)

5. Der Konjunktiv — Die aanvoegende Wys

Der Konjunktiv wird im Afr. wie der Indikativ gebildet, außer in einigen festen Redensarten wie: Dit sy so (So geschehe es); Dit gaan jou goed (Laß es dir gut gehen); Lang lewe die jubilaris (Es lebe der Jubilar); Mag dit hom geluk (Möge es ihm gelingen) usw. Die beiden Zeiten des Verbums unterscheiden sich nur durch den Gebrauch modaler Hilfsverben und Adverbien im Konjunktiv wie: seker, tog, miskien, dalk, maar, usw.: Miskien kom hy nog (Möglich, daß er noch kommt); Was ons ouers tog maar weer by die huis (Wären unsere Eltern nur wieder zu Hause); Al maak jy ook wat, ek sal nie gaan nie (Was du auch anstellst, ich werde nicht gehen).

6. Die aktive und passive Form Die bedrywende en lydende Vorm

Man unterscheidet den Zustand des Tuns und den Zustand des Leidens.

- a) Die Form des Zeitwortes, die den Zustand des Tuns ausdrückt, nennt man das Aktivum oder die Tätigkeitsform: ek roep die hond, ek hoor, ek lees usw.
- b) Die Form, die den Zustand des Leidens oder Erleidens ausdrückt, heißt Passivum oder Leidensform. Die passive Form wird mit den Hilfsverb. word oder is + 2. Part. gebildet: Die bome is verlede jaar geplant; Die musiek sal baie geniet word; Die hond is gevind (Der Hund wurde gefunden); Jy word gehoor (Du wirst gehört); Die boek word gelees (Das Buch wird gelesen).

Übungen — Oefeninge

a) Bringe folgende Sätze in die passive Form!

- 1. Die jagter skiet die bokkie.
Die jagter het die bokkie geskiet.
Die jagter sal die bokkie skiet usw.
- 2. Die kind leer sy les.
Die kind het sy les geleer.
Het die kind sy les geleer?
Die kind sal sy les leer.
Sal die kind sy les leer usw.
- 3. Die winkelier betaal stiptelik sy rekening.

4. Die hond het die kind se lewe gered.
5. Die regbank sal die voorwaardes in aanmerking neem.
6. Die misdadiger hoor die stem van sy gewete nie.
7. My buurman het baie mielies geplant.
8. Die tandarts moet die seer tand uittrek.
9. Die operageselskap voer 'n stuk van Wagner op.
10. Die staat sal die oorlewendes van die vliegtuigramp ondersteun.

b) Bringe volgende Sätze in die aktive Form:

1. Die skape word deur die kaffers geskeer.
Die skape is deur die kaffers geskeer.
Was die skape deur die kaffers geskeer?
Sal die skape deur die kaffers geskeer word?
Die skape sal deur die kaffers geskeer word u/v.
2. Die brief is deur die briefdraer afgehaal.
3. Die dak word deur die wind weggeruk.
4. Die skepe op see word ingelig oor die weer deur die draadlose diens.
5. Die boek is deur die geheime polisie in beslag geneem.
6. Alle laste sal deur die veroordeelde gedra moet word.
7. Die soldaat word deur die kommandant geluk gewens.
8. Die boom is vandag deur die tuinier geplant.
9. Die leeu werd deur die kaffers met pyle en assegaai gedood.
10. Die voorstel sal deur die Parlement aangeneem word.

Zeiten und Formen des Verbums

Tye en Vorme van die Werkwoord (Fortsetzung)

7. Das reflexive Verbum — Die wederkerende Werkwoord

Wenn in einem Satz Subjekt und Objekt ein- und dieselbe Person oder Sache sind, nennt man das Vb. reflexiv: Ek skeer my, ons verdedig ons, hulle verwonder hulle. Es kann:

- a) intransitiv-reflexiv sein, wenn es wie auch im Dt. nur als reflexives Vb. vorkommt: Ek beroep my op jou woord (Ich berufe mich auf dein Wort). Hy het hom vergis (Er hat sich geirrt). Julle moet julle in ag neem (Ihr müßt euch in acht nehmen).
- b) transitiv-reflexiv, wenn wie im Dt. das Vb. nicht unbedingt reflexiv gebraucht werden muß: Die kinders was hulle (Die Kinder wuschen sich) und My moeder het my baadjie gewas (Meine Mutter hat meine Jacke gewaschen). Hy bedrieg hom und Hulle kan my nie bedrieg nie.

Das Verbum sich irren — Die Werkwoord hom vergis

Indikativ — Aantonende Wys

Präsens — Onvoltooid teenwoordige Tyd

ek vergis my	ich irre mich
jy (u) vergis jou (u)	du irrst dich (Sie irren sich)
hy vergis hom	er irrt sich
sy vergis haar	sie irrt sich
ons vergis ons	wir irren uns
julle (u) vergis julle (u)	ihr irrt euch (Sie irren sich)
hulle vergis hulle	sie irren sich

Perfekt — Voltooid teenwoordige Tyd

ek het my vergis	ich habe mich geirrt (ich irrte mich)
jy (u) het jou (u) vergis	du hast dich geirrt (Sie haben sich geirrt)
ens.	usw.

2. Futurum — Voltooid toekomstige Tyd

ek sal my vergis het	ens.	ich werde mich geirrt haben	usw.
----------------------	------	-----------------------------	------

Imperativ — Gebiedende Wys

jy (u) moet jou (u) vergis	irre dich (Irren Sie sich)
(Verneint: moenie jou vergis nie)	(irre dich nicht)

Partizipien — Deelwoorde

Präsens: hom vergissende	sich irrend
Perfekt: hom vergis	sich geirrt

Ann.: (i) Wenn die im Vb. enthaltene Handlung in Wirklichkeit eine außerhalb des Vb. liegende Ursache hat, wird das Pronomen oft weggelassen, hauptsächlich, wenn das Subj. sich auf eine Sache bezieht: Die boom het (hom) uit 'n stiggie ontwikkel (Der Baum hat sich aus einem Stedding entwickelt).

(ii) Statt der Reflexivform wird oft die Passivform vorgezogen: Die eiendom van my oom is beperk (statt: beperk hom) tot die plaas (Das Eigentum meines Onkels beschränkt sich auf seine Farm).

(iii) Einige im Dt. reflexiv gebrauchte Vb. kommen im Afr. nicht in dieser Form vor oder können nur in gewissen Bedeutungen reflexiv gebraucht werden: sich erkälten (kou(e) vat oder verkoue kry), sich erkundigen (na iets vra), sich fürchten (bevrees (bang) wees) usw.

8. Unpersönliche Verben — Onpersoonlike Werkwoorde

In beiden Sprachen gibt es eine Reihe Vb., die nur in der 3. Pers. Sing. nach dem unbestimmten Pron. *dit* (es) gebraucht werden. Es sind hauptsächlich Vb., die sich auf Naturereignisse und innere seelische Vorgänge beziehen: *Dit reën, dit sal donder, dit gaan goed, dit word al dag usw.*

Anm.: (i) Einzelne Vb. sind nur zufällig unpersönlich: *Dit rook* (auch: *Die vuur rook*), *Dit trek* (*Die oond trek goed*). In dieser Konstruktion ist das Vb. intransitiv.

(ii) Einzelne unpersönliche Vb. können zwar transitiv, aber dann im figurlichen Sinne gebraucht werden: *Dit reën oumeide met knopkieries* (etwa wie: *Es gießt mit Eimern*). *Dit hael klippe* (*Es hagelt Steine*).

(iii) Die Vb., die einen inneren Vorgang ausdrücken, führen wie im Dt. stets das Pron.: *Dit verheug my* (*Es freut mich*). *Dit doen ons goed, om daardie nuus te verneem* (*Es ist uns angenehm, diese Nachricht zu erfahren*).

(iv) Das Afr. besitzt weniger unpersönliche Zeitwörter als das Dt.: *Es schwindelt mir* (*Ek is duiselig*); *Es schaubert mir* (*Ek huiwer*); *Es bangt mir* (*Ek is bang*) usw.

Übungen — Oefeninge

a) Gib die erforderliche Form des 1. oder 2. Part. der eingeklammerten Vb. an!

Die melk is (meng) met water. — Die (sluip) siekte het die dokters baie werk (gee). — Die soldate het die dorp (inneem). — Nadat die perskes almal (afpluk) was, het ons die tuinhek (sluit). — Die droogte het die boer (verplig) om van sy plaas (weg te trek). — Die boere is (dwing) om die vee te slag. — Die stryd is (win). — Dis lekker om te rus na (doen) werk. — Die Kaffers is in 'n (wanhoop) toestand. — Die skryfboek is vol (skrywe). — Dis 'n (vind) saak vir die verdediger. — Hy het die (insend) bewysstukke noukeurig (nasien). — Die (slyp) mes is baie skerp. — Dit het hard (vries), die mense het almal (vries) hande. — Die matrose het in die skipbreuk (omkom). — Die pastoor het met (beweeg) stem by die graf (praat). — Die advokaat is (bedryf) in sy vak. — Die saak is (verloor). — Die (opskiet) plante is almal (verwoes). — Die (verlok) geld het die man in die ongeluk (stort). — Moenie die (inskink) koffie uitdrink nie, ons sal nou wyn (drink). — Die (ontwaak) môre is heerlik. — Hy is 'n (ontwikkel) man. — Die (omploeg) stuk grond het ons (koop). — Ek is lief vir 'n gaar (braai) stuk vleis.

b) Übersetze die obigen Sätze ins Dt. und übertrage diese dann wieder selbständig ins Afr. ohne Benutzung des Lehrbuches!

Lesefstude — Leesoefeninge

1. Berlagsbrief — Uitgewerbrieff

DIE NATALSE PERS (EDM) BPK.

Algemene Drukkers / Boekbinders / Uitgewers van Afrikaanse Boeke

UITGEWERS van DIE AFRIKANER en

DIE PROVINSIALE KOERANT van NATAL

Telegramme „Afrikaner“ Posbus 404, 11-13 HESOMSTRAAT

Telefon 3132

PIETERMARITZBURG

Natal

September 1931.

Waarde Heer/Mevrou,

Dit is vir ons aangenaam om aan ons mede-Afrikaners bekend te maak dat, na jare van harde werk en soms ongelyke stryd, ons vandag een van die bes ingerigte en mees moderne Drukkers en Uitgewers in Natal is.

Jare gelede het 'n paar jong Afrikaners hierdie onderneming in die Voortrekkerstad aangepak en met die ondersteuning en samewerking van ons mede-Afrikaners is ons in staat om hierdie aankondiging te maak.

Soms word gesê dat die Afrikaner nie genoeg volhardingsvermoë en handelsinsig het nie, maar ons noem die vooruitgang van hierdie besigheid net om te bewys dat die Afrikaner, selfs op hierdie gebied, nie hoef terug te staan nie.

Die besigheid het onlangs oorgegaan tot 'n beperkte maatskappy sonder 'n pennie kapitaal van buite. Ons steek dus die broerhand uit na elke Afrikaner en ons nooi u uit vir verdere ondersteuning en samewerking; nie net omdat ons die enigste Afrikaanse Drukkers en Uitgewers in Natal is nie, maar ons werk oortref die alledaagse gehalte. Ons sal wees wat u ons maak; u strewe is ons strewe; u heil ons heil; en u doel ons doel.

Met agting, Die Uwe,

N. N.

Besturende Direkteur

2. Die Koperkapel

Die koperkapel kom uit sy gat
en sluip die randjie rond:
„Dit het gereën; die veld is nat,
en nat is die rooi-geel grond.“

Die meerkat kom, en sy ogies blink,
en hy staan orent en wag.
En die stokou ystervark sê: „Ek dink,
die reën kom weer vannag.“

Maar die geitjie piep: „Dis glad nie reën!
Dis klewerig, swart en rooi;
Kom jy sulke reën in jou lewe teen —
So glad, so styf, so mooi?“

En die wyse steenuil waag sy woord:
„Dis bloed, dis mensebloed!
Dis lewensbloed wat hierdie oord
Se bossie-wortels voed.“

C. L. Leipoldt (1880—)

§ 16

Das Substantiv — Die selfstandige Naamwoord

A. Die Arten der Substantive — Soorte selfstandige Naamwoorde

Die Substantive oder Hauptwörter teilen sich in konkrete: hond, boom, voet, stoel, akker, kombuis, und in abstrakte ein: vlyt, vreug, mag, hoogte, treurigheid, wanhoop.

Man kann sie auch noch folgendermaßen einteilen:

- a) Eigennamen: Berlyn, Pretoria, Pruise, Piet, Oranje-Rivier, Duitsland.
- b) Gattungsnamen: mens, berg, boom, gesang, voël, gogga, blom.
- c) Sammelnamen: volk, leër, vee, mensdom, koring.
- d) Stoffnamen: melk, yster, sout, goud, botter, steenkool.

B. Das Geschlecht — Die Geslag

Die Uniformierung des bestimmten Artikels (die) macht eine grammatische Unterscheidung der Geschlechter unmöglich. Das Afr. (wie das Engl.) kennt nur noch das natürliche Geschlecht.

Die Unterscheidung der Geschlechter (Genera) geschieht: